

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 20/2002 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2003

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä syyskuuta 2002 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtion talousarvioesityksen vuodelle 2003 (HE 132/2002 vp).

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla ympäristövaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Pekka Pelkonen, valtiovarainministeriö
- ylitarkastaja Jukka-Pekka Flander, kehittämisjohtaja Markku Tahvanainen, rakennusneuvos Matti Vatiilo, ylimetsänhoitaja Pirkko Isoviita ja hallitusneuvos Ulla Kaarikivi-Laine, ympäristöministeriö
- metsäneuvos Sinikka Jalasjoki ja ympäristöjohtaja Veikko Marttila, maa- ja metsätalousministeriö

- teollisuusneuvos Erkki Eskola, kauppa- ja teollisuusministeriö
- talousjohtaja Jan Kivioja ja ympäristöpäällikkö Kari Pelkonen, Metsähallitus
- erikoistutkija Mikko Kiirikki, Suomen ympäristökeskus SYKE
- ylijohtaja Teuvo Ijäs ja hallintojohtaja Maija Rajakylä, Valtion asuntorahasto
- toimitusjohtaja Ulla-Mari Karhu, Suomen opiskelija-asunnot Oy
- toiminnanjohtaja Timo Heinonen, Asunto-kiinteistö- ja rakennuttajaliitto ASRA ry
- erityisasiantuntija Eero Hiltunen, Suomen Kuntaliitto
- pääsihteeri Anne Viita, Vuokralaisten Keskusliitto
- puheenjohtaja Bengt Tammelin, Suomen Tuulivoimayhdistys ry
- toiminnanjohtaja Eero Yrjö-Koskinen ja projektivastaava Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ympäristövaliokunta on kiinnittänyt huomiota kolmeen pääteemaan käsitellessään valtion talousarvioesitystä vuodelle 2003. Teemat ovat: valtion tukeman asuntotuotannon toteutuminen,

kansallisen ilmasto-ohjelman toteutuminen ja Suomen Itämeriohjelman toteutuminen. Pääteemojen lisäksi valiokunta on tarkastellut luonnonsuojelualueiden hankintaa ja hoitoa sekä rakennusperinnön suojelua.

Valiokunnan tarkastelemat asiakokonaisuudet liittyvät pääosin ympäristöministeriön hallinnonalaan. Ilmasto-ohjelman ja Itämeriohjelman toteuttaminen sekä luonnonsuojelualueiden hankinta ja hoito koskevat kuitenkin ympäristöministeriön pääluokan lisäksi myös ulkoasiainministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön pääluokkia.

Asumisen edistäminen (35.30)

Asuntotuotantotavoitteet ja niiden toteutuminen

Valtion tukeman asuntotuotannon tavoite oli kuluvana vuonna 13 000 asuntoa. Tuotanto jää vain noin 8 000 asuntoon, mikä ilmenee myös käsiteltävänä olevasta ensi vuoden talousarvioehdotuksesta. Vuoden 2003 tuotantotavoitteeksi asetetaan budjettiehdotuksessa 10 000 valtion tukemaa asuntoa. Saadun selvityksen mukaan tavoite on kysyntään nähden liian pieni. Tämänkään määrän ei silti arvioida lähtevän liikkeelle. Tuotannon käynnistymisen ensisijaisena esteenä pidetään tonttipulan lisäksi yhtenäislainajärjestelmää.

Yhtenäislainajärjestelmän ongelmana ovat korkeat korot ja inflaatiota nopeammin kasvava vuosimaksu, minkä seurauksena lainanhoitokustannukset tulevat kalliiksi ja asumiskustannukset nousevat.

Valtioneuvosto alensi kuluvan vuoden huhtikuussa uustuotantoon tarkoitettujen vuokra-aravalainojen korkoa 0,75 prosenttiyksiköllä. Alennusta ei pidetä riittävänä nykyisessä tilanteessa, jossa vapailta markkinoilta saa lainaa alle neljän prosentin. Vuokra-aravalainojen keskikorko on Valtion asuntorahaston mukaan 4,95 prosenttia uustuotannossa. Valtioneuvoston koronalennuspäätös ei koskenut lainkaan vanhojen vuokra-aravalainojen korkoja, jotka ovat enimmillään 7 prosenttia. Myöskään asumisoikeustalojen lainakorkoja ei alennettu. Niiden osalta keskikorko on 5,11 prosenttia uustuotannossa.

Kalliit lainanhoitokulut ovat vähentäneet erityisesti yleishyödyllisten rakennuttajien kiinnostusta aravatuotantoon. Asumisoikeusasunto-

jen puolella tuotanto on suorastaan romahtanut. Kunnissa arava-asuntoja vielä rakennetaan asuntoliittisten velvoitteiden täyttämiseksi. Kuntien tilannetta on helpottanut se, että kunnan omistamat yhtiöt ovat voineet alentaa korkeita vuokria tasauksen avulla. Menettely ei kuitenkaan toimi pitemmän päälle, ja aravalainojen ehtojen muuttamista pidetään myös kunnissa välttämättömänä.

Kalliit lainanhoitokustannukset eivät myöskään mahdollista lainojen lyhennyksiä ennen kuin yli 15 vuotta on kulunut aravatalon valmistumisesta. Tuossa vaiheessa talot alkavat olla korjaustarpeessa. Uutta lainaa ei kuitenkaan voida ottaa, kun rakennusaikaiset lainat ovat vielä maksamatta. Arava-asuntokantaa uhkaakin rapistuminen.

Kalliiden lainanhoitokulujen myötä kohoavat asuinkustannukset ovat rapauttamassa myös koko aravatuotannon sosiaalista luonnetta. Arava-asukkaiden tulotaso on selvitysten mukaan jäänyt jälkeen yleisestä kehityksestä. Heidän suhteelliset asumiskustannuksensa ovat siten nousseet, vaikka tavoite on ollut päinvastainen.

Kaiken kaikkiaan valiokunta katsoo, että sosiaalinen asuntotuotanto on ajautumassa Suomessa kriisiin: aravatuotanto supistuu, talojen kunto rapistuu ja tuotannon sosiaalinen luonne uhkaa rapautua. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että huonojen lainaehtojen takia aravalainoja vaihdetaan pankkilainoihin. Tänä vuonna vaihdon arvioidaan olevan noin 450—500 miljoonaa euroa. Aravalainojen ennenaikainen maksaminen syö valtion asuntorahaston korkotuottoja ja heikentää näin pitkällä aikavälillä rahaston rahoitusasemaa. Taloyhtiöille lainojen vaihto taas synnyttää pitkällä aikavälillä merkittävän korkoriskin.

Ympäristövaliokunta edellytti jo viime vuoden budjettilausunnossa (YmVL 14/2001 vp) aravalainojen ehtojen uudistamista. Valtioneuvoston päätös alentaa uusien aravavuokratalolainojen korkoja 0,75 prosenttiyksiköllä ei ole riittävä toimenpide. Ympäristövaliokunta vaatii aravalainojen ehtojen muuttamista sellaisiksi, että eduskunnan asettamat valtion tukeman asuntotuotannon tuotantotavoitteet saadaan to-

teutetuksi ja olemassa oleva asuntokanta säilytettyksi kunnossa.

Aravalainojen lainahtojen muuttamisen lisäksi on selvitettävä myös ns. yleishyödyllisyyslainsäädännön vaikutus rakennushankkeiden toteutumiseen.

Ympäristövaliokunta pitää ensiarvoisen tärkeänä, että Suomessa on sosiaalista asuntotuotantoa. Sosiaalinen asuntotuotanto on yksi hyvinvointivaltion kulmakivistä. Vuokra-asuntojen lisäksi tarvitaan myös asumisoikeusasuntoja lisää, jotta asumisoikeusjärjestelmä toimisi kunnolla ja mahdollistaisi esimerkiksi asunnon vaihtamisen perheiden olosuhteiden muuttuessa.

Edellä olevan perusteella ympäristövaliokunta esittää valtiovarainvaliokunnalle,

että se mietinnössään edellyttää yhtenäislainajärjestelmän uudistamista siten, etteivät lainaehdot ole esteenä kohtuuhintaiselle valtion tukemalle asuntotuotannolle eivätkä vaikeuta aravalainoitettujen vuokra- ja asumisoikeuskiinteistöjen ylläpitoa ja hoitoa.

Korjausavustukset

Vuoden 2003 talousarvioehdotuksessa ehdotetaan korjausavustuksiin varattavaksi yhteensä 50 miljoonaa euroa. Uusien energia-avustusten osuus on tästä summasta 15 miljoonaa euroa ja muihin korjausavustuksiin jää 35 miljoonaa euroa. Budjetointitapaa ehdotetaan samalla muutettavaksi niin, etteivät käyttämättä jääneet tai peruuntuneet avustukset ole siirrettävissä seuraavaan vuoteen.

Ympäristövaliokunta edellytti viime vuonna antamassaan lausunnossa, että vuoden 2003 talousarviossa osoitetaan kansallisen ilmasto-ohjelman mukaisesti määräraha energiakorjauksiin. Valiokunta on tyytyväinen, että määräraha on nyt otettu talousarvioehdotukseen. Myös määrärahan suuruus on tyydyttävä, vaikka se jääkin ilmasto-ohjelman mukaisesta summasta (17 miljoonaa euroa vuosittain).

Saadun selvityksen mukaan energia-avustuksia on tarkoitus käyttää järjestelmän käynnistymisvaiheessa kerrostalojen ja rivitalojen lämmöneristyksen parantamiseen sekä ilmanvaihto-

ja lämmitysjärjestelmien korjaamiseen ja uudistamiseen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että energia-avustuksia käytetään lämmitysjärjestelmien muuttamiseen myös uusiutuviin energialähteisiin tai kaukolämpöön perustuvaksi. Jatkossa energia-avustusten piiriin tulee ottaa omakotitalot, kuten ilmasto-ohjelmassa edellytetään. Tämä edellyttää määrärahan kasvattamista tulevissa budje-teissa ilmasto-ohjelman mukaiseksi.

Muihin korjausavustuksiin vuoden 2003 talousarviossa osoitetaan 35 miljoonaa euroa. Kulvana vuonna valtuus oli 40 miljoonaa euroa lisättynä käyttämättä jääneellä valtuudella, jonka arvioidaan olevan noin 10 miljoonaa euroa. Budjetointitavan muutos huomioon ottaen muiden korjausavustusten valtuus vähenisi siten huomattavasti kuluva vuodesta.

Ympäristövaliokunta ei pidä perusteltuna korjausavustusten leikkaamista. Jotta tavoitteet mm. ikääntyvän väestön kotona asumisesta, liikuntaesteiden ja asuntojen terveyshaittojen poistamisesta sekä asuinrakennuskannan suunnitellun korjaustoiminnan toteuttamisesta voidaan hoitaa suunnitellulla tavalla, on korjausavustuksiin varattava vähintään sama määrä rahaa kuin kuluvan vuoden talousarviossa.

Sosiaalisin perustein myönnettävien korjausavustusten osalta on selvitettävä tarve ja mahdollisuudet tulorajojen nostamiseen.

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta esittää valtiovarainvaliokunnalle,

että se nostaa vuoden 2003 valtion talousarviossa korjausavustusten määrärahan kuluvan vuoden tasolle lisättynä uudella energia-avustuksella, jolloin asuntojen korjaus- ja energia-avustusten kokonaismääräksi tulee 65 miljoonaa euroa (35.30.60).

Asuntomarkkinoiden eriytyminen

Valtion talousarvion perusteluissa on viime vuosina kiinnitetty huomiota asuntomarkkinoiden eriytymiseen. Pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa asuntojen kysyntä ylittää jatkuvasti tarjonnan. Muuttotappioalueilla asuntoja taas jää tyhjiksi.

Valtion tukemaa asuntotuotantoa onkin jo useana vuonna suunnattu nimenomaan pääkaupunkiseudulle, sen kehyskuntiin ja muihin suurimpiin kasvukeskuksiin. Vuoden 2003 talousarvioehdotuksessa jatkuu sama linja. Perustelujen mukaan arava- ja korkotukilainoituksella rakennettavista uusista asunnoista aiempaa suurempi osuus rakennetaan kasvukeskuksiin, erityisesti pääkaupunkiseudulle ja sen kehyskuntiin.

Valiokunta pitää budjetin linjausta oikeasuuntaisena. Samalla valiokunta korostaa, että uusien arava- ja korkotukihankkeiden liikkeellelähtö on keskeisessä asemassa kasvukeskusten asuntopulan lievittämisessä. Aravahankkeiden aloittamista jarruttavan yhtenäislainajärjestelmän uudistamiseen tulee tarttua ripeästi.

Muuttotappioalueiden tilanne heikkenee yhä muuttoliikkeen jatkuessa. Talousarvioehdotuksen perustelujen mukaan näiden alueiden asuntomarkkinoiden tasapainoa pyritään parantamaan erityistoimin.

Hallitus on antanut talousarvioon liittyen lakiehdotuksen, jonka mukaan valtio ottaa vastuulleen enintään 50 prosenttia lainapääomasta, jos pysyvästi tyhjilleen jääneitä aravavuokratiloja joudutaan purkamaan muuttotappioalueilta. Pysyvästi tyhjillään olevien talojen purkamisen katsotaan tehostavan olemassa olevan arava-asuntokannan käyttöä ja kunnossapitoa sekä vaukuttavan omistusasuntojen hintakehitystä, samalla kun vuokra-asuntokanta pysyy riittävänä alueella.

Purkamisella ja lainapääoman puolittaisella anteeksisaamisella voidaan myös lainansaajan talous saattaa terveemmälle pohjalle. Kun tyhjät talot olisi purettu, lainansaajalle ei enää syntyisi alijäämää asuntojen vuokratappioista.

Ympäristövaliokunta pitää muuttotappioalueiden tyhjien aravatalojen purkamista ja lainapääoman osittaista anteeksiantoa kannatettavana. Valiokunnan huomiota on kuitenkin kiinnitetty tässä yhteydessä talojen purkamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Purkukustannukset ovat selvitysten mukaan melko korkeita, ja purkamisesta aiheutuu myös huomattavia jäteverokustannuksia. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta katsoo, että hallituksen tulee selvit-

tää mahdollisuudet poistaa purettavien talojen jätevero.

Ilmastostrategian toteuttaminen

Ilmastostrategian toimenpiteet, joilla on vaikutusta valtion talousarvioon, koskevat keskeisesti energian käyttöä ja uusiutuvan energian edistämistä. Ilmasto-ohjelman toteuttamiseen kuuluvat myös asuntojen energiakorjaukset, joita on käsitelty jo aiemmin tässä lausunnossa. Verotuksella ja verotuilla voidaan myös edistää ilmasto-ohjelmaa. Muun muassa jäteveron nostamisen yhtenä perusteena on jätehuollon kasvihuonekaasujen vähentäminen.

Valiokunta tarkastelee seuraavassa tarkemmin energiansäästöä ja uusiutuvan energian edistämistä vuoden 2003 talousarvioehdotuksessa.

Energiatuki

Kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokkaan kuuluvan energiatukimomentin (32.60.40) perustelujen mukaan tukea voidaan myöntää energiansäästöön, energiatuotannon tai energian käytön tehostamiseen, uusiutuvan energian tuotantoon sekä ympäristöhaittoja vähentäviin ja energihuollon varmuutta ja monipuolisuutta edistäviin hankkeisiin.

Vuodelle 2003 tukea osoitetaan momentilla enintään 29,3 miljoonaa euroa, mikä vastaa kuluvan vuoden tasoa (talousarvio + lisätalousarvio).

Kansallisessa ilmastostrategiassa arvioitiin energiatuen perusrahoitustarpeeksi noin 35 miljoonaa euroa vuosittain vuosina 2002—2010. Lisäksi tarvittaisiin noin 25 miljoonan euron tuki demonstraatiohankkeille joka kolmas vuosi. Vaikka energiatuen myöntämisvaltuutta lisättiin täksi vuodeksi noin 50 prosentilla, ilmastostrategian tavoitteisiin ei vielä yllätä. Demonstraatiolaitosten tukea ei myöskään talousarvioehdotukseen sisälly.

Ympäristövaliokunta suhtautuu penseästi siihen, ettei energiatukea ehdoteta nostettavaksi kuluvan vuoden tasosta, vaikka tuki on jäljessä ilmastostrategian tavoitteista. Valiokunta kat-

soo, että lisätalousarviota valmisteltaessa on vielä vakavasti harkittava energiatuen perusrahoituksen lisäämistä vuodelle 2003.

Ympäristövaliokunta on jo kahdessa aiemmassa lausunnossaan katsonut, että valtion talousarvioon tulee ottaa uusiutuvan energian suurten demonstraatiolaitosten tuki. Valiokunta toistaa kannanottonsa.

Edellä esitetyn perusteella ympäristövaliokunta esittää valtiovarainvaliokunnalle,

että se lisää vuoden 2003 valtion talousarvioon ilmastostrategian mukaisesti suurten demonstraatiolaitosten tueksi 25 miljoonaa euroa 3 vuoden siirtomäärärahana (32.60.40).

Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus

Momentin (32.60.27) määräraha ehdotetaan säilytettäväksi 3,4 miljoonassa eurossa. Määräraha nostettiin tälle tasolle vuonna 2002 ilmastostrategian toteuttamista varten. Nousu vuodesta 2001 oli 35 prosenttia.

Määrärahaa käytetään energiansäästöohjelman ja uusiutuvan energian edistämishjelman toteuttamiseen. Momentilta rahoitetaan myös ilmastomuutoksen tiedotuskampanjaa, jota eduskunta edellytti ilmastostrategiasta antamassaan lausunnossa.

Ympäristövaliokunta toteaa tyydytyksellä momentin määrärahan säilymisen vuosi sitten nostetulla tasolla.

Puun energiakäyttö

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa korotettiin puuntuotannon kestävyys turvaamistukea koskevan momentin (30.31.44) myöntämisvaltuutta kuluvan vuoden lisätalousarviossa 8,1 miljoonalla eurolla. Korotuksen tavoitteena oli muun muassa lisätä puun energiakäyttöä Kansallinen metsäohjelma 2010:n mukaisesti. Korotettu taso on säilytetty vuoden 2003 talousarvioehdotuksessa.

Ympäristövaliokunta panee asian tyydytyksellä merkille.

Energiaverotus

Talousarvioehdotuksessa esitetään sähköntuotannon verotukea laajennettavaksi uusiutuvien energialähteiden osalta kierrätyspolttoaineilla ja biokaasulla tuotettuun sähköön. Myös metsähakkeella tuotetun sähkön verotukea esitetään korotettavaksi. Lisäksi yhdistetyn sähkön ja lämmön tuotannon verotussäännöksiä esitetään muutettavaksi niin, että verotus kevenisi noin 10 prosentilla.

Voimassa olevien sähköntuotannon verotukien kokonaismäärä on noin 54 miljoonaa euroa vuonna 2003. Talousarvioesityksen mukaiset laajennukset ja muutokset tuovat noin 18 miljoonan euron lisätuen, joka kohdistuu pääosin sähkön ja lämmön yhteistuotantoon ja uusiutuvan energian käyttöön.

Ympäristövaliokunta on tyytyväinen esityksiin ja toteaa, että ne noudattavat kansallisen ilmastostrategian linjauksia. Ilmastostrategian mukaan verotuksella ohjataan polttoainevalintoja vähemmän hiilidioksidipäästöjä aiheuttaviin lähteisiin ja säilytetään uusiutuvien energialähteiden verotuki sähköntuotannossa ulottaen se kaikkiin uusiutuviiin energialähteisiin ottaen huomioon Euroopan komission kanta.

Ilmastostrategiassa todetaan lisäksi, että verotuksella hillitään energian kulutuksen kasvua. Tämän tavoitteen kanssa on linjassa myös talousarvioehdotukseen sisältyvä noin 5,2 prosentin korotus sähkön ja polttoaineiden valmisteve-roihin.

Itämeren suojeleohjelman toteuttaminen

Valtioneuvosto hyväksyi Suomen Itämeren suojeleohjelman keväällä 2002. Ohjelman merkittävimmät toimenpiteet koskevat rehevöitymisen torjuntaa sekä kemikaali- ja öljyvahinkojen torjuntaa.

Rehevöitymisen torjunta

Vuoden 2003 talousarvioehdotuksessa on rehevöitymisen torjuntaan osoitettu määrärahaa kahdella momentilla. Ulkoasiainministeriön pääluokassa lähialueyhteistyön momentin (24.50.66)

määrärahaa voidaan käyttää Pietarin lounaisen jätevedenpuhdistamon rakentamiseen.

Ympäristövaliokunta pitää tärkeänä, että Pietarin lounaisen jätevedenpuhdistamon toteuttamiseen varataan lähialueyhteistyömomentin määrärahoista 3,364 miljoonaa euroa aiemman sopimuksen mukaisesti. Valiokunta on tietoinen, ettei Venäjä ole vielä tehnyt päätöstä hankkeen aloittamisesta. Suomen tulee kuitenkin varautua täyttämään oma rahoitusosuutensa, sillä Pietarin kaupungin jätevedet kuormittavat Suomenlahtea voimakkaasti. Niiden vaikutus kohdistuu erityisesti ulappavesiin.

Maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa maatalouden ympäristötukimomentin (30.12.45) määrärahaa käytetään talousarvion perustelujen mukaan myös Suomen Itämeren suojeleohjelman tavoitteiden toteuttamiseen. Maatalouden hajakuormituksen vähentäminen on keskeisin toimenpide torjua Suomenlahden rannikkovesien rehevöitymistä.

Suomen Itämeriohjelmassa esitetään kohdennetun maatalouden erityistuen lisäämistä jäljellä olevalle tukikaudelle, jotta typpi- ja fosforikuormituksen vähentämistavoitteet voitaisiin saavuttaa. Itämeriohjelman mukaan lisärahoitusta tarvitaan 7,6 miljoonaa euroa vuonna 2003, 15,1 miljoonaa euroa vuonna 2004, 22,7 miljoonaa euroa vuonna 2005 ja 30,3 miljoonaa euroa vuonna 2006. Määrärahan lisäämisestä on sovittu hallitusryhmien kesken kesällä 2002.

Erityistukisopimuksia on tarkoitus tehdä suojavyöhykkeiden perustamisesta ja hoidosta, kosteikkojen ja laskeutusaltaiden perustamisesta ja hoidosta, lannankäytön tehostamisesta, luonnonmukaisesta tuotannosta ja säätösaloituksesta, altakastelusta sekä kasteluvesien kierrätyksestä.

Ympäristövaliokunta pitää tärkeänä, että maatalouden ympäristötuen erityistukiin varataan vuoden 2003 talousarviossa määräraha Suomen Itämeriohjelman mukaisesti. Valiokunta on tietoinen siitä, että ympäristötuki on osin EU:n rahoittamaa ja että komission tiedonanto unionin yhteisestä maatalouspolitiikasta sisältää huomattavia muutoksia nykyiseen käytäntöön. Tiedonannon käsittely on kesken, minkä vuoksi

myöskään unionin maksuosuudesta lisätukeen ei ole saatu vastausta. Valiokunta pitää kuitenkin välttämättömänä, että maatalouden ympäristötuen erityistuki toteutetaan kansallisen tukiosuuden osalta.

Edellä olevan perusteella ympäristövaliokunta esittää valtiovarainvaliokunnalle,

että se mietinnössään edellyttää maatalouden ympäristötuen erityistuen toteuttavaksi Itämeriohjelman mukaisesti ainakin kansallisen tukiosuuden osalta.

Tässä yhteydessä valiokunta on keskustellut myös haja-asutusalueiden jätevesihuollosta. Haja-asutusalueiden jätevesijärjestelmien rakentaminen on tärkeä vesiensuojelutoimi, jolla on vaikutusta Itämeren suojeluun. Saadun selvityksen mukaan hallituksessa on valmisteilla asetus, jossa asetetaan haja-asutusalueiden jätevesihuollon vaatimukset ja säädetään siirtymäajoista. Valiokunta kiinnittää hallituksen huomiota uudistuksen kustannusvaikutuksiin ja niiden selvittämiseen.

Öljyvahinkojen torjunta

Öljy- ja kemikaalikuljetusten lisääntyminen Itämerellä ja erityisesti Suomenlahdella on lisännyt myös onnettomuuksien uhkaa. Suomen Itämeriohjelmassa on tämän vuoksi esitetty, että valtion talousarvioon otetaan 6,3 miljoonan euron lisämääräraha itäisen Suomenlahden öljyntorjuntavalmiuden parantamiseksi.

Ympäristöministeriön pääluokkaan on talousarvioehdotuksessa otettu uusi momentti ympäristövahinkojen torjunta-aluksen peruskorjauksesta (35.10.70), johon Itämeriohjelman mukainen määräraha sisältyy. Määrärahalla on tarkoitus varustaa väylänhoitoalus Seili öljyntorjunta-alukseksi.

Ympäristövaliokunta on tyytyväinen ehdotettuun määrärahaan. Valiokunta toteaa kuitenkin, että Suomenlahden öljy- ja kemikaalikuljetukset tulevat vielä lisääntymään tulevaisuudessa mm. Uuraisten sataman avaamisen myötä. Öljyntorjuntakalustoa ei siten tule vielä riittävästi Suomenlahdelle. Tulevaisuudessa tuleekin va-

rautua kaluston lisäämiseen ja sen rahoittamiseen.

Tutkimusalukset

Ympäristövaliokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös Itämeren veden laadun tutkimukseen ja seurantaan. Tutkimus- ja seuranta-tietojen saaminen on oleellinen osa Itämeren suojelua.

Valiokunta pitää tärkeänä, että merentutkimus- ja tutkimus- ja seuranta- (Merentutkimuslaitos) ja tutkimus- ja seuranta- (Suomen ympäristökeskus) toiminta turvataan riittävällä rahoituksella.

Luonnonsuojelualueet

Luonnonsuojelualueiden toteuttaminen

Luonnonsuojelualueiden hankintaan (35.20.87) ja luonnonsuojeluun liittyviin korvauksiin (35.20.63) on talousarvioehdotuksessa esitetty huomattavasti vähemmän määrärahaa kuin vuonna 1996 päätetty kokonaisrahoitusohjelma edellyttää. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan perusteena vähennyksille on, että kuluvalta vuodelta arvioidaan määrärahaa siirtyvän vuodelle 2003 niin runsaasti, että luonnonsuojelualueiden toteuttaminen voidaan pitää rahoitusohjelman mukaisena. Siltä varalta, että määrärahat eivät riitä, on hallituksen pöytäkirjaan otettu lausuma, jonka mukaan luonnonsuojeluohjelmien toteuttamisvarojen riittävyys turvataan lisätalousarviossa.

Ympäristövaliokunta korostaa, että luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmäärärahojen riittävyydestä tulee huolehtia lisätalousarviossa, jos varsinaisen talousarvion määräraha osoittautuu riittämättömäksi.

Ympäristövaliokunta toteaa samalla, että ympäristöministeriön lisäksi myös Metsähallituksen tehtävänä on hankkia luonnonsuojelualueita tulorahoituksella, käyttöpääomalla, käyttöomaisuuden myynnillä ja vaihtomailla. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan luvun 30.33 perustelujen mukaan Metsähallitus käyttää vuonna 2003 luonnonsuojelualueiden hankkimiseen 15,1 miljoonaa euroa. Summaa on korotettu 5 miljoonalla eurolla kuluvasta vuodesta.

Luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito

Luonnonsuojelualueiden hoitoon ja kunnossapitoon (35.20.22) esitetään talousarvioehdotuksessa yhden miljoonan euron korotus. Valiokunta on tyytyväinen määrärahakorotukseen, jolla on tarkoitus hoitaa mm. uusien kansallispuistojen — Repoveden kansallispuiston sekä Haapasuon ja Syysniemen kansallispuiston — kunnostusta.

Luonnonsuojelualueiden hoitomenojen osalta ongelmana on, että 60—70 prosenttia määrärahasta kuluu palvelujen (mm. polut, opastus) rakentamiseen. Luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen ja ennallistamiseen varoja jää niukasti. Paineita hoito- ja kunnossapitorahoitukseen sekä rakennustöiden rahoitukseen (momentit 35.20.71 ja 35.20.88) aiheuttavat lisäksi Etelä-Suomen metsien suojelutoimikunnan ehdotukset metsäluonnon ennallistamisesta, Natura 2000 -ohjelman toteuttaminen, perinnemaisemien hoito sekä luonnonsuojelualueiden kulttuuriympäristöjen (mm. saariston vanha rakennuskanta) hoito.

Ympäristövaliokunta katsoo, että luonnonsuojelualueiden hoidon ja kunnossapidon kasvaviin rahoitustarpeisiin tulee kiinnittää vakavaa huomiota seuraavaa valtion talousarvioehdotusta laadittaessa.

Metsähallituksen tuloutustavoite

Valtion talousarviossa (luku 30.33.) asetetaan vuosittain Metsähallitukselle tulostavoite ottaen samalla huomioon ne palveluvuorot, jotka Metsähallitukselle asetetaan. Tulostavoitteen lisäksi talousarviossa Metsähallitukselle asetetaan myös tavoite tulouttaa voittoaan valtiolle. Vuoden 2003 tulostavoitteeksi on määritetty 64,2 miljoonaa euroa, josta valtiolle on tarkoitus tulouttaa 47,1 miljoonaa euroa.

Ympäristövaliokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että tuloutus voitosta on vuodesta 1998 lähtien kasvanut. Saadun selvityksen mukaan Metsähallituksen rahavarat tulevat olemaan vuoden 2003 lopussa käytetyt.

Ympäristövaliokunta on huolestunut Metsähallituksen kasvaneesta tuloutustavoitteesta ja sen vaikutuksesta luonnonsuojelualueiden han-

kintaan ja valtion maa-alueiden ekologisesti kestävään käyttöön.

Rakennusperinnön hoito

Vuoden 2003 talousarvioehdotuksen mukaan rakennusperinnön hoitoon tarkoitettut ympäristöhallinnon avustukset pysyvät kuluvan vuoden tasolla 1,241 miljoonassa eurossa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan rakennusperinnön hoitoavustukset ovat 1990-luvulla vähentyneet huomattavasti. Avustuksia on voitu määrärahan niukkuuden vuoksi myöntää vain pienelle osalle tarvitsijoista.

Ympäristövaliokunta on huolestunut rakennusperinnön hoidon näivettymisestä. Valiokunta viittaa valtioneuvoston vuonna 2001 hyväksymään kansalliseen toimintaohjelmaan rakennusperinnön suojelemiseksi. Sen mukaan rakennusperintö on korvaamaton voimavara, jonka säilyt-

täminen ja hyvä hoito on valtiovallan erityinen tavoite.

Vuosi 2003 tulee olemaan kansallisen rakennusperinnön teemavuosi. Valiokunta katsoo, että avustusmäärärahaa tulee nostaa myös tästä syystä kuluvan vuoden tasosta.

Edellä olevan perusteella ympäristövaliokunta esittää valtiovarainvaliokunnalle,

että se nostaa vuoden 2003 valtion talousarviossa rakennusperinnön hoitoa koskevien avustusten määrärahan 2 miljoonaa euroon (35.20.64).

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta kunnioittavasti esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Helsingissä 15 päivänä lokakuuta 2002

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Pentti Tiusanen /vas
vpj. Tytti Isohookana-Asunmaa /kesk
jäs. Christina Gestrin /r
Rakel Hiltunen /sd
Anne Holmlund /kok
Seppo Kanerva /kok (osittain)
Tarja Kautto /sd
Riitta Korhonen /kok

Kari Kärkkäinen /kd (osittain)
Jari Leppä /kesk
Hanna Markkula-Kivisilta /kok
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr
Säde Tahvanainen /sd
Hannu Takkula /kesk (osittain)
Pia Viitanen /sd
Pekka Vilkuna /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Salme Kandolin.